

յուց գուրս քշել աղօթող մարդուն, այն ժամերդութեան ժամին: Սակայն ինչեր չպատահում մեր օրնիեալ բաղաքում: Անցեալ շաբաթ երեկոյեան, երբ Վեհափառն էլ Պանչեցց եկեղեցումն է լինում, ահա թէ ինչ կատարվում աղօթող ժողովրդեան ներկայութեամբ: Մեր բաղաքի հարուստ պարոնները մէկը, Ի. Ժ., ի հարկէ անձնական հաշիմներ ազդեցութեան տակ, համարձակվում է բոն մի պատուաւոր պարոնի՝ Ա. Կ-ի թեկից, ստիպ լով վերջինիս՝ գոտուս կորչելք եկեղեցուց... Հարուստ, սակայն անքաղաքավարի պարոնին աշխայն կասէինք. «Պարոն, դուք կատարեալ բաւունք ունէք ձեր սեփական սալօնից հեռացնել ում որ կամենաք. իսկ Աստուծու տաճարից աղօթող մարդուն հեռացնել՝ Կարծելով թայդ քրիստոնէական հիմնարկութիւնը լոկ ձեւ սեփականութիւնն է—դուք թէ յանցանք կարծում եք վիրաւորում էք աղօթող ժողովը դի բարեպատութիւնք: Քաղաքացիներից շատերը սաստիկ զայրացած են պարոնի այդ սահմանակ վարմունքի համար:

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Օպոստոսի 25-ին

Եթէ կայ մի մոլութիւն, որը նոյնքան թշուառութիւնների պատճառ եղող, նոյնքան անբարյականացնող է, որքան արբեցողութիւնը, այթվթախաղն է։ Փողերի վասնումն, ակքուն զիշերներ, գրգռված ուղեղ, ջղերի լարումն և այլողորից յետոյ խղճի խայթոց և հոգեկան տանձանք, անահաւած այն այն տիսուր հետևանքները, որոնք կապված են ինչպէս արբեցողութեան, այնպէս ել թվթամուլթեան հետ։

Յայտնի է, որ արեցողութիւնը տարածված մեծ մասամբ արհեստաւոր և բանւոր դասակարգերի մէջ և այդ ունի իր պատճառները որոնք երեսն մեզ որոշ չափով ներողամիտ են դարձնում: Այդ պատճառները այնքան յայտն են, որ կրկնելու կարիք չենք տեսնում: Սակայն ինչ կամէք դուք այն մարդկանց, որոնք որոշութիւն ստացած, նիւթական որոշ գրութիւն ստեղծած լինելով, հետեւապէս կեանքը դառնութիւններից ազատ լինելով հանուերձ՝ իրանց տալիս են մոլութիւնների՝ թղթախաղի և անքուն գիշերներ՝ են լուսացնում կանանչ սեղանի շուրջը: Մի դէպքում տղիտութիւնը և չքաւորութեան հետ կապված տամյանքն է մարդուն մղում դէպի գիշերուն, իսկ միւս դէպքում կանանչ սեղանի շուրջն են բոլոր վում պլոկելու կամ պլոկվելու նիւթապէս ապահով, կրթութեան և գիրքի տէր մարդիկ: Ահա այսպիսի

— Խան, խան, Մանիշակ, դուք քէլա, էթամ ծիրամօր թամբիսեմ կեայ մօտ քե, ասաց Ռաշիդը և երկու ընկերները դուրս գալով եկեղեցուց անյացտացան խաւարի մէջ, խակ պառաւը ծափալով, ցատկուտելով կանչվրտելով կրկին վասկեր ու էտահ սկանենեու:

զաց դէպի դիակները:
—Սաքը էրէք, պոռաց նա, մըկայ Տիրամէք
կուգայ. ապա առաջին դիակի սոտքից բռնելով
սկսեց քաշել դէպի մօտակայ ցորենի հորը,
յետոյ տարաւ երկրորդը, երրորդը, չորրորդը,
մինչև որ փոսը լցվեց, ապա ձեռքերով շանգ-
ուելով գետինը՝ հողով ծածկեց տարօրինակ գե-
ռեզմանը՝ «փառք Քե, Աստուած Կրկնելով:
Երբ տեսնում էր գաղաններին դիակներ քաշ-
ուելիս, նա զարութելի ծամածութիւններ էր
անում, ճգնալում, պոռում, ճշում, ծփջում, գա-
ղանները փախչում էին և նա շարունակում էր
առաջ տալ կիսով չափ կերպած, այլանդակված
փակները դէպի հորերը:
Եւ մինչև լսոյ գիւղի աւերակների մէջ լսվում
էր ծուռ Մանիշակի ձայնը, և մինչև լուս ոռ-

Աշուն էր, լեռներն ու դաշտերը կամաց-կա-
մաց մերկացան. Նրանց կանաչազարդ և գոյնըգ-
դոյն զգեստը փոխվեց, մահվան դեղութիւնն
ամենուրեք պատեց: Մեռնող բնութեան կեանքի
լիրջին նշոյներն էլ հետզհետէ քաղվում էին.
Գեղնած խոտերի և չորացած ծաղիկների մէջ
ուեղտեղ երևացող կանաչաւուն բարակ ծիլերը
և ուշացած ծաղիկները որբացած սգաւոր մա-
սուկների էին նմանում, որոնց վիճակված էր
անտէրութիւնից զո՞ս գնալ աշխարհի պատահար-
երին. ցուրտ լեռնային հովը կատաղաբար փը-
ռում էր նրանց վրա և նրանք տարութերում էին
նրանց խղճուկ զլումները, որպէս վշտահար
թշուառներ: Երկնակամարը յաճախ ծածկվում
էր թանձր միապաղաղ թուխպերով և շատ ան-
դամ օր ու գիշեր այդ սեացած ամպերից ման-
ամաղ կաթիւներով քամփում էր անձրե՛՝ ողո-
լերով սարեր, ձորեր, դաշտեր: Բաւականին
զգալի ցուրտ էր լինում մանաւանդ գիշերները.

Համեմատութիւնից յետոյ չէ կարելի չը գումարել կարեկցութիւն դէպի առաջինները, և ատելի թիւն ու զզվանը դէպի երկրորդները:

Երեսակայցեք ձեզ մի գաւառական քաղաքացիութեան մասին կայ ծողովարան, խոկ ծողովարանի դիմումը առաջում է նաև իրեւ թատրօնական բանահանում ներկայացնում կայ, խաղում «Թուղթ խաղացողի կեանքը», անտրակտի մանակ գուրք՝ լի ատելութեամբ դէպի թուղթ խաղացողը դուքս էք գալիս միջանցք. բաց դուքս ներից երևում են ընթերցարանը բոլորովին ու տարկ, խոկ կանանչ սեղաններ դարսած սեներ ները՝ լի: Կանանչ սեղանների շուրջը նստած ձեղ ծանօթ մարդիկ. կալուածատէրերի և պատօնեաների հետ միասին փաստաբան հոգաբան, դպրանցի ուսուցիչը, պատուաւոր մառականը, անուանի բժիշկը և այլն: Ձեզ միասին հանդիսատես են այդ տգեղ տեսարան երիտասարդներ, արեհետաւորներ և աշակեր ներ: Ներկայացնումը վերջանում է գիշերա ժամը 1-ին, դա՞վիճը դատարկվում է, թատրօնականները ցըլվում են, խոկ թ

Այդ տեսակ փաստերից յետոյ՝ մեզ զարացնում է, որ արբեցողութեան, նոյն իսկ ծիսեգէմ ընկերութիւններ են կազմվում, կուելու ջացներ են ձեռք առնվում, իսկ թղթախանթառանում է նոյն ենի հաւատութիւնները:

թողլատրվում է սոյն իսկ չասարակական
տեղերում։ Եթէ Կոթութիւնիո ռուսի ամբո

մէջ որ և է ախտի դէմ կուելու համար զիմու
են կրթութիւն տարածելու գործին, կրթվ
թղթամոլների դէմ պէտք է ընտրել կուել
այլ միջոց։ Նախ՝ հասարակական տեղերից պէ
է բշել այդպիսիներին և միանգամայն արգել
թղթախաղը։ և թող այդ աներեսակայելի չը է
մարփի։ երկրորդ՝ հասարակութիւնը պէտք
կուի իր զօրեղ կարծիքով տածելով դէպի ս
մարդիկ արհամարանք, ատելութիւն, որպէս դ
պի վաս բարքի տէր մարդկանց։ Ահա այդ բ
րոյական հալածանքն է միակ միջոցն ինտեր
գենտ-թղթամոլներին զապելու, և հավացնել
նրանց, որ իրանց վարքով ժողովրդի մէջ սե
մանում են մոլութիւններ։

ԵՐԻԿԻՆ ՀԱԽԹԵՐ

Հարկաւոր ենք համարում յայտնել մերը
թեքցողներին, որ այսօրվանից ստիպված են
դադարեցնել հոգևորականութեան հարցի մաս
«Մշակո» էջերում բացված բանակութեազ: Սրան
յետոյ՝ յարուցված հարցի վերաբերմամբ որ և
յօդուած անկարող ենք տպագրել:

սուր-թէյին հատ, որը ցոյց տուեց պատրի
քին հայերի կատարած մի ամբողջ շարք ան-
գութիւնները և ինդրեց եկեղեցու այդ յար-
ներկայացուցչին՝ ազդեցութիւն գործել իր
գակիցների վրա»:

Whe. Sennanum f. tenui-ann. illino. illino.

Սեղ հաղորդում են, որ մեր գրող Սմբատ Հանապիկ ուղարկել է Նախարարյաց Հայոց Բարձրագույն գործադրութեան Խորհրդի նախագործութեան հրկու հազար բուրքի, ինսդրելով աւելացնել գումարը «Արովինան-Նազարեան» գրական պին: Այդպիսով այդ Փօնդի գումարը գառն է 10 հազար բուրքի: Վերջին երկու հազարատ Սմբատ Հանապիկ նույիրել է իր սեփական թիւնից՝ ի յիշատակ իր նախկին աշակերտու Արդեօք Լազարեան ճեմարանի և Ս. Շահանակին աշակերտաների մէջ չեն գտնվի անձնութ աշխատելին նպաստել Արովինան-զարեան գրական Փօնդի զարդացման: Այդ լինէք ամենալաւ յարգանքը, որ այդ պարոնն կարող են մատուցանել իրանց նախկին սուլցչին:

Սեղ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի քաղաքության ստացել է մի նոր առաջարկություն՝ կապահպահ կամաց աշխատավոր գործություն կազմակերպել Վերցն Համար։ Առաջարկութիւնը անողն է Ֆրանկօգիսական մի ընկերութիւնն։ Այդ նոր առաջարկութիւնը անհամեմատ նպաստաւոր է, «Անօնիմ ընկերութեան» պայմանները։ Նոր

կում վճարել քաղաքին 46,000 բուբի, ուրեմն
18,000 բուբի աւելի քան «Անօնիմ Ընկերու-
թիւնը». իսկ վերջին հինգամեակում 95,000,
այսինքն 40,000 բուբի աւելի: Բացի դրանից
նոր Ընկերութիւնն ընդունում է քաղաքի առա-
ջարկած բոլոր պայմանները՝ նոր գծեր շնոր-
ան-
և հաշուեաւութեան մասին:

Մենք ստացանք Թիֆլիսի օդերևութաբանական գիտանոցի հրատարակած «Եղեռացին բյուլետեն» Տիֆլիսկոյ Ֆիզիկական Օբսերվատորիա ամսաթերթի առաջին տետրամիլը: Գիտանոցը մտադիր է ամեն ամիս լոյս ընծայել մի համար՝ տեղեկութիւն տալու հախինթաց ամսի ջերմութեան, անձրեսի, ձեւնի, մի խօսքով մինողորտային ջրի քանակութեան մասին: Օդերևութաբանական թւերթին կցված է և մի գունաւոր քարտէզ, որ լուսաբանում է թւերթի շարքը: Գիտանոցի ներկայ հրատարակութեան ծախսերը հոգացվում են Կովկասնեան կառավարչապետի դիւնատան և Կովկասնեան Գիւղամնեսեսական ընկերութեան նպաստներով: Ապագայում այդ հրատարակութեան մէջ պէտք է տեղ գտնեն նաև հացարույսերի և մարգագետինների արդիւնաբերութեան վերաբերող տեղեկութիւններ:

Ինչպէս հաղորդում են լրագրները, Բնագէտ-
ների Հ-րդ ժողովում կարդացվել է պրօֆէսօր
Գօկուչաեվի հեռագիրը Անդրկովկասից՝ հե-
տեեալ բովանդակութեամբ. «Կովկասը կլասիկա-
կան երկիր է՝ ուսումնասիրելու այն յարաբերու-
թիւնները, որ գոյութիւնն ունեն կլիմայի, բռ-
սականութեան, կմնականական աշխարհի, հողի և
տեղի բարձրութեան մէջ»:

ՍՂԱԱԹԻՑ մեղ գրում են. «Մեր ձայնաւոր-
ները, որ սկզբում մի քիչ եռանդ ցոյց տուին
քաղաքային գործերում, այժմ սկսել են սառչել:
Կարծէք նրանք մոռացել են, որ գեռ էլի երկու
տարի է մնացել մինչև իրանց պարտաւորու-
թիւնների վայր գնելը: Նիստերին նրանք գա-
լիս են, կամ աւելի ծիչդն ասած՝ նրանց բե-
րում են» մեծ դժուարութեամբ: Ի հարկէ մեր
խօսքը բացառութիւնների մասին չէ: Յաճախ

պատահում է, որ նիստերը երկու, երեք անգամ
յիտաձգվում են՝ ձայնաւորների օրինական թիւ
չը լինելու պատճառով։ Բացի դրանից՝ մենք
պէտք է մատնանիշ անկնք մի երևոյթի վրա,
որ ատզի է ունենում ամեն մի նիստին։ Եթզ որ
հարցն ընդհանուր բնաւորութիւն է կրում, մեր
քաղաքի ղեկավարները նատած են լաւ ու մունջ
և այդու կամ «Հ» են ասում, նայելով մէ ա-

և նրան այստեղ էլ բալրը ճանաչում էին և
կերակրում էին: Դռերի մասին ահաւոր լուրե-
րից յետոյ ասիանցիներն սկսեցին ատելութեամբ
վերաբերվել ծուռ Մանիշակին, ոմանը էլ նը-
րան բռնում էին ծեծում, հարցնում, թէ ով
կայ ըրբի վրա. այդ բալրը հարցերին ծուռ Մա-
նչակը պատասխանում էր զարհուրելի ծամա-
ծուռթիւններով և անհասկանալի բացականչու-
թիւններով, կամ ծափ էր տալիս և մատների
վրա արագ-արագ համարում և մի ինչ որ բան
մումռալով փախչում էր գնում, հեռուում կանգ-
նում, չանչ անում և ծիծալում ասիան-
ցիներն մաս Աստիակի առ առաջ

յըսմրը կրա: Սուռ Տամրչավիր այս բոլոր
կարհրդաւոք շարժումները էլ աւելի մեծացրին
ասիանցիների երկիւղը և ամենըը համոզվեցին,
որ անպիտան «ջննին» (ծուռը) հացը գեերի
հետ է ուտում Աստուածածնի բլրի վրա: Եւ ոչ
ոք այլ ես երեկոյեան պահուն շատ անգամ նոյն
խակ ցերեկով այնտեղից չեր անցնում: Ընդհա-
նուրի սարսափը աւելի կատարեալ եղաւ, եթե
մի ծերունի պատմեց մի այսպիսի բան էլ, թէ
շատ շատ տարիներ առաջ մի քիւրդ տուն է
շինել, դուռ չի ունեցել, գիշերով զնացել է այն
վանքի դուռը հանել, շալակել բերել է տուն,
բայց որքան մեծ է եղել իր սարսափը, եթե
յանկարձ նկատել է, որ դուռը կպած է իր
թիկոնքից. ինչքան աշխատել է պոկել, ցած
դնել, չի կարողացել, ստիպված դուռը յետ է
տարել, դրել է իր տեղում, և եթե փորձել է
ցած իշնել, Տէնց այդ ժամանակ դմերը նրան
բռնել են և զլիսկվայր ցած զլորել սարից քա-
րերի մէջ, ուր նա ջախջախվել է առաւոտը
նրա արիւնուայ դիակն են բերել: Հինաւուրց
այս գէպի պատմութիւնն սկսեց բերանէ բե-
րան պատմվել՝ ամենքի որտերը սարսափով լցո-
նելով: Դները շարունակում էին անցորդ-
ներ որսալ, խեղդել, կամ սպանել, գետը գցել,
խակ ծուռ Մանիշակն էլ առաջվայ պէս անդա-
դար գալիս էր, ծամածութիւններ անում, ծեծ-
վում, բայց և այնպէս՝ հաց առնում, գնում:
(Կը շարունակվի)

